

Cultuur inclusief

diversiteit, gelijkwaardigheid en inclusie

Provinciale bijeenkomst - 2 juni 2023

Verslagen keynote en deelsessies

>>> Keynote *Culturele sensitiviteit* door Sarita Bajnath

Tijdens deze interactieve lezing gaat Sarita Bajnath met de aanwezigen aan de slag met vragen zoals 'Wat is cultuur?' en 'Wat is afkomst?'. Aan de hand van enkele pakkende voorbeelden en filmpjes worden deze vragen gesteld en gaan de deelnemers met elkaar hierover in gesprek.

Ook bespreekt Sarita waarom kennis over cultuurverschillen belangrijk is en waarom vragen als 'Waar kom je écht vandaan?' storend kunnen zijn. Als er meer kennis aanwezig is over de cultuurverschillen, kun je alles veel beter in een breder perspectief plaatsen en ga je niet op voorhand al van specifieke aannames uit. *"Als je niet weet wat de culturele verschillen zijn krijg je onzichtbare armoede en zou je iemand bijvoorbeeld als 'laks' kunnen ervaren terwijl juist het tegendeel waar is."* Culturen ontmoeten elkaar niet, maar het zijn juiste de mensen die de ontmoeting aangaan.

Ook in de culturele sector kan er soms sprake zijn van microagressie. Een vervelende opmerking is niet fijn, maar als dit structureel gebeurt kan dit op termijn zelfs lijden tot burn-out klachten. *"Het is de uitdaging van vandaag om bewustwording te creëren om na te denken vanuit verschillende perspectieven over wat het effect van een bepaalde uiting kan doen met een persoon."* Aansluitend gaan de deelnemers met elkaar in gesprek over ervaringen met microagressie, de mogelijke gevolgen hiervan en op welke manier je daar mee om kunt gaan.

Tot slot wordt de culturele sensitiviteit in de werkcultuur besproken. Onderwerpen als sociale veiligheid, formele en informele machtspositie en inclusief leiderschap komen aan de orde.

Samenvattend kunnen we zeker stellen dat het een zeer afwisselende lezing was met persoonlijke verhalen, theorieën en sketches. Interessant voor iedereen die aanwezig was bij deze eerste bijeenkomst van *Cultuur inclusief*.

Meer informatie over Sarita Bajnath vind je op: www.saritabajnath.nl.

>>> Deelsessie *Nieuw Talent Orkest* door Annewiep Bloem en Guus Pieksma

Bij binnenkomst in de ruimte waar de workshop gegeven wordt, staan de blaasinstrumenten klaar! De workshopleiders Guus Pieksma en Annewiep Bloem vragen of we plaats willen nemen bij een instrument dat we graag zouden willen bespelen. Alle deelnemers nemen enthousiast plaats bij hun favoriete instrument. Ga ik nu 'samen muziek maken?' is de eerste gedachte die door mij heenschiet. En dat is nu precies waar het om draait legt Annewiep Bloem uit.

In het Nieuw Talent Orkest gaat het om plezier in het samen muziek maken in een ontspannen en ongedwongen sfeer. Het is laagdrempelig: leeftijd speelt geen rol, je hoeft geen muzikale ervaring te hebben en fouten maken mag!

Vervolgens zet Guus Pieksma de deelnemers aan het werk: er moet muziek gemaakt worden! De eerste tonen komen twijfelend uit de instrumenten, maar aan het einde van de workshop spelen de deelnemers enkele ritmes samen. Het is de start van een mooie nieuwe muzikale uitdaging.

Het concept Nieuw Talent Orkest slaat aan. Inmiddels zijn er meer dan 70 Nieuw Talent Orkesten in Nederland gestart met in totaal meer dan 3.000 nieuwe muzikanten. En een groot deel van de deelnemers start vervolgens met muzieklessen en stroomt door naar een opleidingsorkest van een vereniging.

Meer informatie over het Nieuw Talent Orkest vind je op www.nijtalintorkest.nl.

>>> Deelsessie *Het Onvergetelijk (Limburgs) Museum* door Marthe Donders en Simone Blok

Het programma *Onvergetelijk Museum* is een (educatief)programma dat musea en/of eigenaren van collecties kunnen aanbieden in hun museum of op een (zorg)locatie buiten het museum. Het is ontwikkeld voor mensen met geheugenproblematiek en hun familie. Het museum kan hiermee een veilige en inspirerende omgeving bieden aan mensen met geheugenproblematiek. De speciale rondleidingen zijn bedoeld voor kleine groepen en worden op vaste dagen en tijden aangeboden en duurt 90 minuten. De rondleiders zijn vrijwilligers die hier speciaal voor getraind zijn via het overkoepelende programma. Het doel van het programma en de *Onvergetelijk Tafel* zijn het starten van een gesprek en het ophalen van herinneringen.

De inhoud van *Onvergetelijk Museum* is gebaseerd op het programma *Meet me*, dat aangeboden werd door en in het Museum of Modern Art in New York. In 2013 is de Nederlandse variant ontwikkeld door het Stedelijk Museum Amsterdam en het Van Abbemuseum. Het Limburgs Museum in Venlo is één van de eerste musea die het programma omarmde. Marthe Donders van het Limburgs Museum ligt het concept en de werkwijze toe tijdens de deelsessie.

De speciaal ontwikkelde *Onvergetelijk Tafel*, die tijdens de deelsessie wordt gedemonstreerd, is een interactief apparaat. Het is als het ware een groot tablet, waar software voor ontwikkeld is. De tafel is ontwikkeld om het bereik van het onvergetelijk programma te vergroten. Het oorspronkelijke product de *Belevenis Tafel* werd al in veel in zorgcentra en bibliotheken gebruikt voor diverse doeleinden. De software voor het product is aangepast zodat ook de musea en bibliotheken die activiteiten aanbieden voor mensen met geheugenproblematiek hier gebruik van kunnen maken. Musea kunnen hiermee met hun collectie naar locaties buiten het museum brengen. De toegankelijkheid van de collectie wordt daarmee vergroot.

Als je niet naar het museum kunt komen, dan brengen wij het museum naar je toe!

Het Limburgs Museum voegt een extra laag toe door met hun getrainde vrijwilligers zorginstellingen bezoeken. Er is een inhoud en vrijwilligersteam samengesteld per regio (Noord-Limburg, Midden-Limburg en Zuid-Limburg), waardoor deze aansluit bij de achtergrond van de mensen die deelnemen aan het gesprek. Het museum werkt ook samen met een aantal vaste partners, zoals zorginstellingen.

De vrijwilliger van het museum gaat 90 minuten in gesprek met bewoners en andere deelnemers. De tafel biedt tien thema's waaruit gekozen kan worden, bij elke afbeelding zijn er vragen of geluiden die ervoor zorgen dat er een gesprek met bewoners op gang komt en herinneringen opgehaald kunnen worden. De bewoners kunnen plaatjes aantikken en verschuiven op het scherm. Vrijwilligers nemen ook voorwerpen uit de collectie mee om een extra laag toe te voegen, ook dat zorgt ervoor dat er herinneringen naar boven komen bij de bewoners. Het is bewust een tafel omdat je daar met z'n allen rond kunt zitten.

Je kunt met de tafel in één keer heel veel laten zien van je collectie en museum. Vrijwilligers vinden het ook leuk om te werken met deze software en dit project. Het hele project *Onvergetelijk Museum* brengt veel verschillende mensen op verschillende manieren bij elkaar.

Meer informatie over het programma *Onvergetelijk Museum* vind je op:

www.onvergetelijkmuseum.nl. Je vindt er ook een online handleiding met stappen, formulieren en een draaiboek. Ook kun je er de gratis publicatie downloaden, er zijn video's en je leest er ervaringen van anderen. Meer informatie over de belevenistafel vind je op: www.belevenistafel.nl.

>>> Deelsessie *Handen uit de mouwen* door Dansgezelschap 20Hertz

20Hertz is een Nederlands dansgezelschap dat zich inzet om dans en theater toegankelijk te maken voor doven en slechthorenden. Dat doet het gezelschap voor zowel publiek als performers. De performers zijn dove mensen, slechthorenden en jonge mensen zonder een auditieve beperking. De presentatie van de deelsessie is in handen van Sharon Wesseling, artistiek leider van 20Hertz en choreograaf. Zij wordt bijgestaan door danser Boaz Blume.

Muziek is niet leidend voor het gezelschap. Het gezelschap maakt gebruik van elementen uit de Nederlandse gebarentaal. Dat is een mix van innerlijke ritmes, visuele effecten, lichtpulsen maar ook lage voelbare basfrequenties. Ondersteuning is er door de inzet van tolken Nederlandse gebarentaal.

Na een korte toelichting op de aanpak van het gezelschap worden de toehoorders geprikkeld met een aantal vragen. 1. Kunnen dove en slechthorende mensen rijden? 2. Lezen dove mensen ook braille? 3. Is gebarentaal universeel?

De meesten van ons zijn relatief onbekend met gebarentaal. Er worden wat feiten gedeeld. In 1790 werd de eerste dovenschool opgericht en in 2021 vond erkenning plaats van de Nederlandse gebarentaal. Volgens het Nederlands gebarentaalcentrum zijn er maar liefst 1,5 miljoen dove en slechthorende Nederlanders. Van deze groep zijn 30.000 mensen doof vanaf de geboorte of vanaf jonge leeftijd. Zij hebben gebarentaal als moedertaal. De dovengemeenschap is wat betreft de samenstelling heel divers.

Op dovenscholen en internaten gebruikt men een standaard variant van de Nederlandse gebarentaal. Universeel blijkt gebarentaal echter niet. Er bestaan varianten van de Nederlandse gebarentaal, zoals het Haags en Twents dialect. Deze varianten zijn geen klanken, maar een ander gebaar. Ook iemands naam is niet zomaar één gebaar. Je krijgt je naam als het ware toegewezen. Het naamgebaar is een samensmelting van je karakter, uiterlijk, achternaam, kenmerkende eigenschap en/of hobby. Daar oefent de groep kort mee.

De sprekers geven communicatietips. Let op: oogcontact (ooghoogte), mondbeeld (duidelijk articulatie), gesticulaties (duidelijk uitbeelden) en voldoende licht (niet voor het raam zitten).

Tot slot gaat de groep aan de slag met een oefening met handgebaren. De letters staan uitgebeeld. Opvallend is dat de 'u', 'j', 'x' en 'z' bewegende gebaren zijn. Middels dit alfabet probeert iedere groep kort iets te vertellen. Ter afsluiting laat iedere groep deze vertelling zien aan de rest van de groep.

Meer informatie over Dansgezelschap 20Hertz vind je op www.20hertz.nl.

>>> Deelsessie *LHBTQIA+* door COC-Limburg en Lau Zautsen

De deelsessie is drukbezocht. De deelnemers worden welkom geheten waarna Thei Janssen van COC-Limburg en Lau Zautsen (inclusief non-binaire voornaamwoorden die/diens) de deelsessie aftrappen. De sprekers weten een sfeer neer te zetten waarin de deelnemers zich vrij voelen om vragen te stellen en om verheldering te vragen. Thei start met een uitleg van het COC en de term LHBTQIA+ waarna Lau in gaat op zijn (film)makerschap.

Thei start met de vraag wie het COC kent en weet waar de afkorting voor staat (cultuur- en ontspanningscentrum). De deelnemers zijn vanaf het eerste moment zeer actief en voelen de ruimte

om aan te geven wat ze wel en niet kennen en hier vragen over te stellen. Thei geeft een korte uitleg van de naam COC met bijbehorende geschiedenis. Hierna volgt uitleg over de letters van de afkorting LHBTQIA+ (Lesbisch, Homoseksueel, Biseksueel, Transseksueel, Queer, Interseks, Aseksueel en de plus die staat voor iedereen die zich anders noemt dan waar de letters voor staan). Het publiek stelt vragen bij de genoemde termen, het gebruik ervan en de relatie tussen seksualiteit en gender. Zowel Thei als Lau geven antwoord en duiding.

Een vraag uit het publiek *“Moeten we niet naar een meer inclusieve term waarin ‘cis’ en ‘hetero’ ook zijn opgenomen?”* Thei en Lau geven aan dat dit volgens hen uiteindelijk het doel is echter dat de LHBTQIA+’ers op dit moment nog zo veel met onderdrukking te maken hebben dat het nodig is om hier aandacht voor te vragen. Wanneer er geen sprake meer is van onderdrukking dan zou je naar een meer inclusieve term kunnen gaan of de gehele term kunnen laten vallen. Het publiek deelt ervaringen en documentaires die hen inzicht in over deze thematiek hebben gegeven.

Lau introduceert diens makerschap die, in tegenstelling tot veel andere films zoals ‘Brokeback Mountain’, niet de worsteling van ‘queerness’ verbeeldt, maar het leven na de eventuele worsteling (‘post-conflict’). Lau geeft aan dat het verbeelden van de worsteling lange tijd, en nog steeds, relevant is geweest maar dat de queergemeenschap behoefte heeft aan representatie van het leven buiten het conflict.

Vanuit het publiek komt de vraag wat de term ‘queer’ betekent. Lau duidt deze term als een parapluterm die van origine ‘raar’ betekend. Deze term is als geuzenaam geadopteerd en heeft betrekking op iedereen die zich ermee identificeert. Queer kan daarmee ook iemand zijn die ‘cis’ en ‘hetero’ is.

Lau laat een aantal fragmenten uit diens eigen films zien. Aan de hand van deze fragmenten geeft Lau inzicht in diens maak proces. Lau geeft aan dat het niet mogelijk is om alle ‘inclusiviteitsboxjes’ af te vinken, ook voor Lau niet. Het gaat er wat Lau betreft om dat men bewust is en bewust omgaat met de thematiek en waar mogelijk en passend representatie op een passende manier toepast.

Een vraag van een van de deelnemers vraagt aan Thei en Lau of zij van mening zijn dat media, zoals L1, een belangrijke rol hebben in representatie van deze doelgroep. Zowel Thei als Lau geven hierop een volmondig ‘ja’ en benoemen dat het hierin belangrijk is om te praten met de LHBTQIA+’ers in plaats van enkel over hen. Daarnaast geeft Lau aan dat die ook graag op tv aansluit als het om de overstroming van de Maas gaat. Representatie is meer dan enkel het onderwerp uitlichten, maar ook tijdens dit soort gesprekken iemand aangesproken horen worden met non-binaire voornaamwoorden.

Een vrouw deelt een persoonlijke ervaring als lesbische vrouw in Limburg, samen zijnde met haar vrouw en kindje. Zij geeft aan een lans te willen breken voor Limburg. In Alkmaar waar ze zes jaar woonde werd ze regelmatig vervelend bejegend op straat. Ook werd er bij overheidsinstanties vaak vanuit gegaan dat haar vrouw niet met haar samen was en ook niet de moeder was van hun kindje. In Limburg voelt ze zich met open armen ontvangen en heeft ze dergelijke ervaringen bij overheidsinstanties niet gehad.

>>> Deelsessie *De inclusieve vereniging* door Jelle Roeper

Jelle Roeper trapt de sessie af met het vragen naar de verwachtingen van de deelnemers. Dit gaf iedereen de gelegenheid om zich voor te stellen en aan te geven wat ze uit de sessie hopen mee te

nemen. De deelnemers zijn cultuurcoach, museummedewerker of vertegenwoordiger van een muziekvereniging.

Jelle neemt de deelnemers mee in de ontwikkeling van het onderwerp 'inclusie' en geeft aan dat de meeste ontwikkelingen op dit gebied zeer recent zijn. Jongeren zitten hierin in de voorhoede en dit schuurt regelmatig met oudere generaties in het verenigingsleven. Jelle vervolgt met een video omtrent muziek in de zorg en het project 'Philadelphia' waarin een groep jongeren met een verstandelijke beperking meedoen aan een muziekconкурс. De kern van de video is volgens Jelle 'gewoon aan de slag gaan', ook al is dit heel ongebruikelijk in de muziekwereld. Bij muziekverenigingen wordt veelal gewerkt met examens die behaald moeten worden om deel te kunnen nemen aan verschillende activiteiten. Dit gaat voorbij aan wat de kern is van een muziekvereniging namelijk, 'plezier maken met elkaar'. Vanuit dit principe kan uitgegaan worden van wat iedereen kan in plaats van wat iemand niet kan. Technisch is het namelijk voor iedereen mogelijk om deel te nemen aan de verschillende activiteiten echter dient men dan te denken vanuit het plezier. Een vereniging aldus Jelle is een plek van ontmoeting, waar niet iedereen gelijk is, maar wel gelijkwaardig en waar men samen sterker staat en verder komt.

Jelle gaat verder met een voorbeeld van een g-orkest waarin mensen met een beperking binnen een vereniging spelen. Vanuit een van de deelnemers komt de vraag of je wel zou moeten willen insteken op een g-orkest, omdat hiermee mensen met een beperking apart gezet worden. Jelle reageert dat wanneer het uitgangspunt is, 'zet iedere muzikant op z'n plek', dan kan dat voor sommige muzikanten zijn dat dat het g-orkest is en voor anderen niet. Dezelfde deelnemer benoemt dat ze eerder contact heeft gehad met een groot koor dat ieder jaar met een concert in de schouwburg 900 kaartjes verkoopt. Het koor had de ambitie om dit concert vorm te geven met Syrische zangers, maar de achterban gaf aan dit niet te kunnen waarderen. Dit zorgde ervoor dat de vereniging het idee niet heeft doorgezet, omdat ze de financiële impuls van de kaartverkoop hard nodig hebben. Een ander reageert dat het niet realistisch is om met iets nieuws hetzelfde publiek te trekken, maar dat verlies van huidig publiek wel een reële angst is voor verenigingen. Als reactie hierop wordt gespard over een mogelijke gemeentelijke prijs of financiële ondersteuning voor dit soort initiatieven.

>>> Deelsessie *Code Diversiteit & Inclusie* door Noor Sloterdijk

Noor geeft tijdens de deelsessie het doel, opzet en de voorgestelde aanpak van de Code Diversiteit en Inclusie weer. Op de website van de Code staat alle informatie over de Code en implementatie ervan.

Na afloop van de presentatie ontstond een levendig gesprek met en tussen de deelnemers. Zo werd de aanwezige deelnemers onder andere om input en advies gevraagd over het (aantoonbaar) onderschrijven en toepassen van de Code D&I. Voor de meerjarige provinciale cultuursubsidies is de Code D&I een toetsingscriterium. Wat is volgens het veld een realistische, redelijke een eerlijke verwachting van aanvragers? Er volgen verschillende reacties. Spreek als organisatie jouw visie uit, maar kom met een passend en haalbaar plan (binnen de gegeven tijd). Dit sluit aan bij het uitgangspunt 'pas toe en leg uit'. Durf daarnaast streng te zijn: als je niet streng bent met het handhaven van het toetsingscriterium, verandert er nooit wat. Een tip is het benoemen of beschrijven van de demografie waarin je actief bent, dit plaatst je doelstellingen en implementatie van de Code in het juiste perspectief. Beschrijf de stappen die je wilt zetten en koppel deze aan je publieksbereik en -achterland.

Er wordt de vraag gesteld waar je terecht kunt voor kennis, informatie en een kritische blik over de Code D&I. Ga vooral te rade in je eigen omgeving, het steunpunt in jouw regio of bevraag sleutelfiguren in je eigen achterban/publiek. Er wordt aangegeven dat het zinvol is om succesvolle

implementaties en best-practices te delen als voorbeeld voor anderen. En wendbaarheid en creativiteit van kleine(re) organisaties aangaande de toepassing van de Code te belonen.

Er zijn meer thema's dan culturele en zichtbare diversiteit die spelen in de sector. Denk aan duurzaamheid, governance etc. De tips die wordt meegegeven is *"Weeg de verschillende codes en verwachtingen in context met elkaar af en neem daarbij de omvang en spankracht van de betrokken organisaties mee in ogenschouw."*

Meer informatie over de Code D&I vind je op: www.codedi.nl

>>> Deelsessie Jeugdfonds Sport en Cultuur Limburg door Maartje van de Nobelen

Maartje neemt de deelnemers mee in de wereld van het Jeugdfonds Sport en Cultuur Limburg. Ze legt uit wat het Jeugdfonds Sport en Cultuur precies inhoudt, wat ze doen en hoe ze te werk gaan.

Tijdens de presentatie wordt duidelijk dat het belangrijk is om cultuur meer toegankelijk te maken. Er komen namelijk meer aanvragen voor sport dan voor cultuur. De school speelt hierbij een cruciale rol, omdat het dé plek is waar kinderen hun talent kunnen ontdekken. Het individu staat altijd voorop in dit proces.

Maartje deelt ook de bevindingen van het Jeugdfonds over de wensen van kinderen. Het blijkt dat kinderen graag verschillende activiteiten willen uitproberen, in plaats van zich direct aan te sluiten bij een vereniging. Daarom overweegt het Jeugdfonds Sport en Cultuur om ook kleinere projecten aan te bieden in plaats van alleen volledige jaarvergoedingen. Ze zijn momenteel in gesprek met de deelnemende gemeenten over deze mogelijkheid.

Tijdens de sessie opperde een van de deelnemers dat het wellicht een kans is om samen te werken met kindervakantiewerk.

Het Jeugdfonds Sport en Cultuur is op zoek naar enthousiaste ambassadeurs voor het culturele deel van het fonds. Ze zullen in dit kader samenwerken met het Huis voor de Kunsten Limburg om deze actie vorm te geven.

Meer informatie over het Jeugdfonds Sport en Cultuur Limburg vind je op: www.jeugdfondssportencultuur.nl/fondsen/limburg

>>> Deelsessie Interculturele diversiteit door Nita Liem

Nita start de deelsessie met een voorstelronde. Iedereen stelt zich voor met zijn of haar geboortedatum en de geboorteplaats van zijn of haar ouders en hun geboortjaar. De deelsessie van Nita heeft de vorm van een gesprek. Ze deelt haar ervaringen over het werken met jongeren, haar culturele achtergrond en haar drijfveren en toont daarbij filmfragmenten van de projecten die zij geïnitieerd heeft.

Nita is in de jaren tachtig begonnen met werken met migrantenjongeren in de Bijlmer. Werken met deze jongere doelgroep heeft haar veel gebracht. De samenwerking heeft geleid tot projecten waaronder de voorstelling RapTrap. Veel van jongeren die toen deelnamen, staan nu in het theater, anderen zitten in het sociaal werk. Na 30 jaar is Nita gestopt met het werken met jongeren. Sindsdien focust ze zich op haar eigen ontwikkeling. Ze wil in veel meer aandacht creëren voor 'Low Culture'.

Jonge mensen trainen om authentieke makers te worden vindt zij belangrijk. Voorbeeld hiervan is *Don't hit mama*, een project van beeldende kunst, performing en dans.

Nita deelt vervolgens haar persoonlijke ervaring in Nederland met multiculturele diversiteit. *'Soms heb je de tijd mee en dan krijg je veel aandacht.'* Tegenwoordig spreekt men vaak van "Art with social impact".

Er komen vragen uit het publiek die Nita beantwoord. Eén van die vragen is of jongeren veranderd zijn gedurende de jaren? Volgens Nita zijn de jongeren niet veranderd, maar is de wereld veranderd. Waaronder de druk op anderen. Op de vraag waar Nita op dit moment vooral mee bezig is, antwoordt ze dat ze oogst van de waarachtige ontmoeting tussen mensen. De ervaring. Foto's en papier verdwijnen uiteindelijk. Ontmoeting zit in de hersenen en botten van mensen, familie verhalen en generaties.

'Heb je het gevoel dat je de weg nog moet bereiden voor het koloniaal verhaal?' Nita geeft aan dat het er nu de tijd voor is. Ouders kwamen als generatie naar hier. De spanning was voelbaar voor de tweede generatie. De derde en vierde generatie pakt het thema op en maakt het bespreekbaar. *'Wakkert dit een vuur in je aan? Ben je een voorbeeld voor andere jonge mensen?'* Nita werkt veel met jonge kunstenaars die buitenstaanders zijn. Dat is een belangrijkere focus voor haar dan wegbereider voor het koloniale verleden. Ze is niet langer de activist. *'Je valt pas op als je iets neerzet. Maar de stille mensen zijn ook een belangrijke kracht. Het is belangrijk om de jonge generatie te supporten.'* Op de vraag hoe je deze mensen het beste bereikt, antwoordt Nita dat niet alleen dans, maar ook taal belangrijk is in communicatie. Als er respect is voor een ander is dat al een goede basis. Stel daarbij ook de vraag wat de ander nodig heeft. Op de vraag of theater ook een vorm is om mensen te bereiken, antwoordt Nita dat theater met hokjes werkt. De vormen zoals dans, theater, opera zijn al generaties vastgezet. Het is moeilijk om dat te doorbreken. Ze vraagt de deelnemers of zij mogelijkheden zien om de hokjes in theater te doorbreken. Een deelnemer antwoordt dat het mogelijk is, maar dat er nog steeds een behoefte in de samenleving is naar een andere vorm. Hoe kunnen we daarmee verder? Kunst gaat over verbindingen en over dat wat we niet kunnen begrijpen en over elkaar.

Nita is nieuwsgierig naar de motivatie van de deelnemers om bij deze bijeenkomst te zijn. Een deelnemer geeft 'onwetendheid' als antwoordt. Deze dag is georganiseerd om bewustzijn te kweken.

Nita geeft aan dat verandering heel erg langzaam gaat. Kijk bijvoorbeeld naar de acceptatie van de koloniale geschiedenis. *Black lives matters*: leidt tot revolutie. Het Radical Wing effect zorgt dat iets een discussie wordt.

Kunst is volgens Nita een prachtige, laagdrempelige manier om diversiteit aan de orde te stellen. Kunst is niet elitair. Geen hoge en lage cultuur. Het opvoeden op zich is al een kunstvorm. Daarin zit een medicijn. Een baby begint al meteen met leren als hij of zij ademt. Leerkrachten en docenten zouden we enorm moeten stimuleren, want die komen dagelijks in aanraking met kinderen. Een acteur wordt altijd meer serieus genomen dan een danser. Er is nog veel te doen.